

**Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Hapanta
Ta Hellēnisti Heuriskomena**

Origenes

Coloniæ, 1685

Homilia XII. (juxta Hieronymum IX.) De eo quod scriptum est: Omnis uter implebitur vino. Usque ad illud: Et deducent oculi vestri lacrymas, quia contritus est grex Domini. Eodem Interprete.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79842](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-79842)

Τορ̄ πεῖται ωμαί ἐκκλησία εἰν ἡ ἀπότελθενν. Α
ηπισιω, ὅπετελθετελεών εἰσφέρεταιο θεοί,
πόσῳ πλεον ἐδε αὐτ ἀμαρτινόντο φεισε),
ἐδο μην ἡ δέσια τὸ σφύνος οὐ θεού ὁ κολάδι-
μορθο τὸ κυρίῳ, εν πνεύμα εἰν τὸ κειμενο-
σει, εἰν ἡ δέσια κατ τοντοτοτο τὸς αἰώνας τ
αἰώνων, αμει:

texuit. Hoc cinctorium Ecclesia est de Gen-
tibus congregata, quæ scire debet, quia si
prioribus non pepercit Deus, nec libi par-
cer, si eum dereliquerit, si non fuerit digna-
lumbo ejus, si non adhaerens Domino unus
Spiritus fuerit in Christo Iesu, cui est gloria,
& imperium in secula seculorum, Amen.

ΟΜΙΛΙΑ 16.

'Ergo'

HOMILIA XII.

(*juxta Hieronymum IX.*)

Και ἵστις πάσι τὸν λαὸν. Τοῖς λέγει κύριοι ὁ
δεῖς ἰσχυρόν. πᾶς διοκός πληρωθήσεται
ὅντας. μετεῖδε. καὶ κατέχοντι οὐ ὄφελος
μοινύνθεικενα, πιγματεῖβι τὸ ποιμανον
γέκνεις.

De eo quod scriptum est:

*Omnis ute implebitur vino. Utque ad Ier. 13, 12.
illud: Et deducent oculi vestri lacry- Ier. 13, 17.
mas, quia contritus est grec Domini.*

Eodem Interprete.

Quod à Deo Propheta jubetur ut dicat, debet dignum esse imperio Dei. Sed non videtur dignum, si maneamus in litera, & nihil altius requiramus, in tantum ut si quis rudis auditor extiterit, dicat inceptum esse Scripturis autem accommodare, & ea cognoscere quæ in eis lectitantur. Hoc est dictum animalis: *Animals quippe homo non percipit eaque sunt spiritus Dei. Stultitia enim ei est.* Consideremus ergo Dei sermonem quid jubeat: *Et dices ad populum sermonem istum; Hac dicit Dominus Deus Israel.* Quod dicit Dominus Deus Israel, dignum quæso sit Dominò Deo Israel. *Omnis utes implebitur vino.* Eritque, si dixerint ad te: *Nunquid cognoscentes, & non cognoscimus, quia omnis utes implebitur vino?* * *Hac respondentes, si tantum literam sequuntur, & dicunt noscere, quia omnis utes implebitur vino, falluntur.* Non enim necessario sequitur, ut omnes utes impleantur vino. Sunt utes oleo pleni: sunt alii à qualibet liquefienti natura vacui, aut certe non pleni, Dominus autem dicit, omnem utrem implendū vino: & populus respondit: *Nunquid cognoscentes non cognoscimus, quia omnis utes implebitur vino?* Quæ quidem juxta paupertatem ingenii mei sic poterunt interpretari, si prius vini differentias prospicerimus, ut tunc consequenter tractemus, verum esse quod dictum est, quia omnis utes implebitur vino. Sive enim quis bonus est (ut ita loquar) inter utes utes, implebitur vino bonitatis suæ: *five malus juxta hoc quod malus est, malo vino implebitur.* Quomodo ergo possimus de Scripturis accipere diffe-

A sus enim lætificans Discipulos meracum eis
poculum propinat, & dicit: *Accipite & bi-
bite: Hic est sanguis meus qui pro vobis effunden-
tur in remissionem peccatorum. Hoc facite, quo-
tiescum, bibetis, in meam commemorationem.*
Et: *Amen dico vobis, non bibam illud amodo,*
donec bibam illud vobis ^{Matth. 26:28;} *vobis* novum in regno
dei. Vides calicem Novi Testamenti? vides
calicem suppliciorum quem supra exposu-
imus, vini meri plenum esse? Est & aliis ca-
lix, qui pro compensatione bonorum actuum,
seu malorum tibi miscent & tradunt. In-
tellige enim mihi eos qui penitus a pietate
discedunt, & ex omni parte religioni ad-
versantur, in tantum ut fortuito, & pecu-
num more vivant, bibentes calicem vini
meri, quem de Hieremias libro prorulimus:
eos vero qui non penitus recelerunt, sed
cum sint peccatores, & indigni judicentur
calice Novi Testamenti, & faciant saepe bo-
na opera, saepe contraria, bibentes calicem
mero mixtum. *Inclinavit enim Deus ex hoc in
illud. Quid est quod ait: ex hoc in illud? ex duo Psalm. 74:
pocula video. Inclinavit ex hoc in illud, ve-
runtamen fax ipsius non est exinanita.* Amo-
Cdo adverte calicem bonorum operum in anima-
una manu Domini. Sin autem pateris ali-
quid me audacius dicere: sit in dextra manu
eius calix virtutum, sit in sinistra vitorum.
Cum igitur cœperis propter peccata tor-
queri, quia & bona opera fecisti, calix in
manu Domini est vini meri plenus mixto, &
inclinavit ex hoc in illud: id est, de eo qui
erat in dextera, in illum qui in sinistra con-
tinebatur. Neque enim potes bonorum
tantum calicem bibere, quasi bona tan-
tummodo feceris: neque rursum peccato-
rum tantum, quia & bona aliquando ges-
isti. Idcirco inclinavit ex hoc in illud, ut
juxta compensationem operum tuorum
miscentur tibi supplicium aquatius, seu me-
racius, & secundum meritum tua; aut obtun-
datur ira divina aculeus, aut excutatur. Si
vero bonus fueris, & Deimanda servave-
ris, attende, quid dicas: *Calicem salutis ac-
cipiam, & nomen Domini invocabo.* Omnis
igitur ute, five bonus, five malus, imple-
bitur vino qualitatis suæ, nec oleum mitti-
tur in eum, aliudve quid liquens, nisi Sodo-
morum, aut Sorec. Deinde docet interim, ut
literam sequamur, propter eos qui pecca-
verunt in Hierusalem, & in Iudea illo tem-
pore morabantur, quali vino istiusmodi*

utres implendi sunt. Sequitur enim: *Statutum* *ter. 13, 12.* *xerint ad te:* Numquid cognoscentes non cognoscimus, quia omnis ute implorabit vino? dices ad eos: Hec dicit Dominus: Ecce ego impleo omnes inhabitantes terram istam, & Reges & filios David qui sedent super sedem ejus, & sacerdotes, & brieat. Nulli parcat qui puniturus est peccatores. Non quia Prophetes, non quia Sacerdos quis vocatus est, a suppliciis liberabitur. Hac autem de illis commemoratur, ut ait Apostolus, scripta sunt propter nos, in quos fines seculorum devenerunt. Si quis ergo & in his sacerdotibus, in nobis dico Presbyteris, vive in his qui circumstant populum Leviticis, id est Diaconibus, peccaverit, sustinebit supplicium quod nunc per Prophetam Dominum comminatur; quomodo & contrariò quædam sunt sacerdotiales benedictiones, de quibus Deo tribuente, post illius loci expositionem, cum ad Numerorum librum ventum fuerit, disputabimus: Ibi quippe de Sacerdotibus quædam scripta sunt: & Sacerdotes igitur, & Prophetas, & Iudam, & omnes habitantes Hierusalem testatur Deus de vino inebriando, & dispergendo virum a fratre suo, & patre a filio. Quæ quidem (ut mihi videtur) sic sunt intelligenda: Justos quidem congregat Deus & peccatores separat. Denique idcirco quædam non sunt commoti ab Oriente homines, non sunt dispersi. Quando autem sunt moti ab Oriente, & ait homo ad proximum suum: *Venite, ad fidicemus civitatem & terram, cuius caput pertinet usque ad calum:* Deus locutus est, dicens: *Venite, descendamus, & confundamus ibi linguas eorum.* Et post pluifillum subiunxit: *Et aperiesit eos Deus inde a facie omnis terra.* Populus quoque Israeli antequam peccaret, in Iudea erat; post peccata in universum oībem dispersus est. Tale mihi quidam & de bonis hominibus intellige. Est quædam Ecclesia primitivorum, eorum scilicet qui conscripti sunt in cœlestibus, ubi mons Sion, & civitas viventis Dei Hierusalem cœlestis. Beati qui illuc congregabuntur. Peccatores autem dividentur ab invicem, ut etiam in hoc excruciatione pariter torqueantur. Scio quosdā Reges, eos qui imperio suo insidiati sunt ad defertas insulas deportare solitos, & pro magnis suppliciis hoc jubere, ne in uno loco exiliis penitentiam sustineant; sed in aliā partem orbis uxor, in aliā liberi exterminetur, ne in eis calamitatibus quidem suis ** 1. f. pa-* *nam* ** MS. R.* *Zacoenius* *1. Cor. 10, 11* *Jerem. 13, 14.* *Gen. 11, 4* *Gen. 11, 7-9.* utres implendi sunt. Sequitur enim: *Statutum* *ter. 13, 12.* *xerint ad te:* Numquid cognoscentes non cognoscimus, quia omnis ute implorabit vino? dices ad eos: Hec dicit Dominus: Ecce ego impleo omnes inhabitantes terram istam, & Reges & filios David qui sedent super sedem ejus, & sacerdotes, & brieat. Nulli parcat qui puniturus est peccatores. Non quia Prophetes, non quia Sacerdos quis vocatus est, a suppliciis liberabitur. Hac autem de illis commemoratur, ut ait Apostolus, scripta sunt propter nos, in quos fines seculorum devenerunt. Si quis ergo & in his sacerdotibus, in nobis dico Presbyteris, vive in his qui circumstant populum Leviticis, id est Diaconibus, peccaverit, sustinebit supplicium quod nunc per Prophetam Dominum comminatur; quomodo & contrariò quædam sunt sacerdotiales benedictiones, de quibus Deo tribuente, post illius loci expositionem, cum ad Numerorum librum ventum fuerit, disputabimus: Ibi quippe de Sacerdotibus quædam scripta sunt: & Sacerdotes igitur, & Prophetas, & Iudam, & omnes habitantes Hierusalem testatur Deus de vino inebriando, & dispergendo virum a fratre suo, & patre a filio. Quæ quidem (ut mihi videtur) sic sunt intelligenda: Justos quidem congregat Deus & peccatores separat. Denique idcirco quædam non sunt commoti ab Oriente homines, non sunt dispersi. Quando autem sunt moti ab Oriente, & ait homo ad proximum suum: *Venite, ad fidicemus civitatem & terram, cuius caput pertinet usque ad calum:* Deus locutus est, dicens: *Venite, descendamus, & confundamus ibi linguas eorum.* Et post pluifillum subiunxit: *Et aperiesit eos Deus inde a facie omnis terra.* Populus quoque Israeli antequam peccaret, in Iudea erat; post peccata in universum oībem dispersus est. Tale mihi quidam & de bonis hominibus intellige. Est quædam Ecclesia primitivorum, eorum scilicet qui conscripti sunt in cœlestibus, ubi mons Sion, & civitas viventis Dei Hierusalem cœlestis. Beati qui illuc congregabuntur. Peccatores autem dividentur ab invicem, ut etiam in hoc excruciatione pariter torqueantur. Scio quosdā Reges, eos qui imperio suo insidiati sunt ad defertas insulas deportare solitos, & pro magnis suppliciis hoc jubere, ne in uno loco exiliis penitentiam sustineant; sed in aliā partem orbis uxor, in aliā liberi exterminetur, ne in eis calamitatibus quidem suis ** 1. f. pa-* *nam* ** MS. R.* *Zacoenius* *1. Cor. 10, 11* *Jerem. 13, 14.* *Gen. 11, 4* *Gen. 11, 7-9.*

ἐν βοσκοῖς, ὅπερ στῶν ὄρθροι, καὶ πόλις θεῖς ζῶντος οἰεντοῦ περιεργοῦ. οὐ μάκαρι
ἐπειδὴ συναχθέσθοντο, οὐδὲ ὁμοίωσιν. ἀλλὰ καὶ σὺ τέτωνολάζοντο, οὐ μηδένα μειδεῖσθαι
οὐδὲ μαστωλούσι οὐδὲ τινας ἐν τῷ ξειράτετο περικολάστεις. Εὐλογήμενος θεός τοι τούτου
τες δικειεις τοῦ λυπτοσάντων τοῖς ξαστίναι, καὶ διατικροπάντας ἐνταίθεια μηδὲ πληγαῖς
κα, οὐδεμία ήττανένα μόνον, ἀλλα μακάριον οὐτερεγον. οὐδὲ μηδὲ οὐτη συμφοραὶ δηλώσ-

σωπον ἡ μητήρ θεοῦ ὁ ἀδελφὸς θεοῦ ἀδελφός. Απεργνατος σολατος, aut pater filii, aut mater filia, aut frater fratri. Simili modo & peccator per quandam dispensationem Dei majora solitudinis tormenta perpetuit, si solus in exilium relegatur, ut emendatus in statum pristinum redeat. Et quomodo tu MSS. R. propinquos vel liberos tuos non in ^{forti} fortuita istu, & irrationabili coerces ira, sed per verba reducere queris ab errore, in quem incubuerant: sic Deus eos qui non poterant sermonem converti, doloribus & tormentis ad id retrahit quod fuerunt, secundum Scripturam dicentem: *Per omnem dolorem & flagellum emendabis Hierusalē.* Ut igitur crescat dolor pena corripiens, iij qui corripuntur, ab invicem separantur. Nam quodammodo levis fit supplicium, si plures in eodem loco constituti, mutuis se consolentur alloqui. Si autem necesse est aliam quoque rationem divisionis malorum introducere, etiam hanc exhibebimus. Malum cum simul fuerint, ea quae malā sunt, cogitant, & in pristina nequitia perseverantes, augent peccata peccatis; quomodo ē contrario boni cum simul fuerint, de honestis sermoninatur. Dissolvitur ergo, & ad nihilum deducitur nequam cogitatio, cum non habuerit allocationem alterius nequioris. Idcirco per dispensationem Dei providetur peccatos a peccatis separari. *Justum quoque & commodum est, ut à pristinis sceleribus ipsa solitudine & penuria consortii aliquando desistant.* Hac de eo quod dictum est: *Et dispergam illos, virum & fratrem ejus, & parentes eorum, & filios eorum in idipsum,* dicit Dominus: *Non requiram, & non parcam, & non miserebor ab interitu eorum.* His & iis in modi sermonibus Hæretici assurgunt dicentes: *Videsne, qualis sit error Propheta, & legis Deus quid loquatur? Non parcam & non miserebor ab interitu eorum.* Quomodo potest iste bonus esse? Accipiam ergo exemplum judicis boni pro utilitate communis quibusdam non miserentis, ut perspicere possimus, quomodo multis parcens, uni non parcat Deus: accipiam & medici, ostendens eum unimembro non parcere, ut membris omnibus parcat. Verbi quoque gratia dictum sit: *Habebat judex proposi-* tū, quietem civitatem, & pacem genti, cui præfidebat, providere. *Huc si offeratur latro honesta forma, erat satis integer, ex alio latere mater expansis crinitibus deprecetur, ut senectutis sua misereatur; & ex alio iuxta, ne virum suum interficiat, lacrymabili voce deplorat, circumstent & parvuli liberi cito orbi futuri: quid faciet iudex? miserebitur latronis, annō? quid in communitate*

MS. R. p.
veneris.

expedit civitati? Simisertus fuerit, reverte-
tur homicida ad pristinum scelus: Sin vero
in judicaria (everitate*) permanferit, unus
homo interibit, & universo populo provi-
debitur. Sic Deus si pepercit peccatori,
& miseras ejus noluerit eum punire pro
scelere, quis non accipiat licentiam? quis
malorum, qui nunc saltem propter suppli-
cia terrentur, non invadet tempus, ut ex-
pleat quaecunque voluerit, & praecipserat
in vita? Hac autem in Ecclesia (expe-
cidentia possimus considerare. Peccavit
quispiam, & post peccatum postulet com-
munionem. Si ei conceditur quodrogat, in
incommodum omnium venia procedit, &
laxatis fratribus sceleribus pandit via. Sin
vero cum rationabili deliberatione, non ut
misericors, nec rursum ut crudelis judex,
sed & quasi uni providens, & de omnium
salute pertractans consideraverit populi
damnum in unius venia, haud dubium est,
quoniam faciat ejus unum de Ecclesia, ut mul-
tos salvet incolutes. Agen nunc considera
mihi & medicum, si cessaverit a sectione
ejus vulneris, quod secundum est, si non
usserit id quod indigit cauterio, videlicet
propter dolores qui ex talibus remedii cō-
sequuntur, quomodo crescat infirmitas, &
in deterius* vetus humor exuberet. Si vero
(ut ita dicam) temerarius ad cultus teator
accesserit, & inusserit plagam, curat cum
qui fecatur & uritur, quia paululum severi-
tatis assumptus, licet visus fuerit aegrotanti
ad horam non misererit. Ita & Deus non
unum hominem, sed universum curat or-
bem, cœlestia atque terrena, & omnia uti-
que dispensat. Et cum hoc provideat, quod
uni commodum sit, multo magis providet,
quid toti mundo conducat, & hominibus
universis. Providet quidem & ea quæ uni
expedit, verum ita ne unius utilitas
omnium damno sit. Idcirco & ignis æternus
præparatus est, & gehenna, & tenebra ex-
terioris: quæ omnia non tam ob eum qui
puniendus est, quam propter universos ho-
mines constituta sunt. Si autem vis hujus
rei testem accipere Scripturam, quod in
aliorum eruditionem, licet jam desperabili-
les sint peccatores, & a curatione penitus
alieni, torqueantur; audi Salomonem in
Prov. 19.25 Proverbis dicentem: *Pestilente flagellato
imprudens callidior erit.* Non eum qui flagel-
latur, dixit callidorem futurum, & sapien-
tiorem propter castigationem suam, sed in-
sipientem a stultitia ad prudentiam conver-
ti propter supplicia pestilentiis: hoc quippe
ex ipso nomine calliditatis significatur, &
converti eum a calliditate, dum alios cernit
propter ea, quibus ipse obnoxius est, pecca-
ta cruciari. Igitur prodest nobis, si tamen
digni sumus salute, ut alii in utilitatem no-

rau; alia & elenches mīrū ἔπειτα γενεθεί-
σται. μη ἐλενθείσι ωτές μήρυ δισθενεῖ, ω-
ρικονόν βελπιωθεῖσε. επτάσιον θεός εδώ φειτο-
τον ἔαμαρτωλε, καμέλεσην αιτον, καμέτερην
την φάνλων, καμ διά τάς φόρες την καλα-
ειων πανόρμηρο την ἔαμαρτητων οὐτο-
τελέστεται χείρον ἔσαμ. Τοιαδε καμ επάρ-
επικλητοις γνόμηρε ἔσι ιδειν ἔαμαρτητης εδέκειν
μετριαν ἔαμαρτηταις καὶ κοινωνίας ἔσαν Τεχον ε-
λενθή, Τηπερέ. Τον κοινον, αιχεταν ἔαμαρτητης
επέρων ἔσαν ἔλητοι μηρύ ωχρον επανελέμων, εδή
ως ωμός δικαστης, αλλά ως τερνούρμηρο καὶ γρή-
νος, πλειον ἔτερνούρμηρο την πολλών τοιού-
την ενα, σκοτιστηλεσσούρμηρον ζημιαν τη κο-
νια επι τη κοινωνίας. Ενος έτη συγχωνευεσθες ἔ-
αμαρτητητας αλλάς δηλων επι ποιησει έκα-
λειν την ενα, ινα σάζη της πολλές ιδεινοκα-
ιατρευ, εδαν φεισούρμηρο ἔτη πέμπινοτε χει-
τέμνειν, εδαν φεισούρμηρο ἔτη καυτηνειαν ια-
στερνονος της επακολευθεντας τοις Τεχον εο-
νηματι, πιατερόπον ή νόρες αιχετης, Τοις Τεχον
γινεται. εδαν έτη πληρετρευν διγεισεσθητη
την την καυτητη, θεραπευσται διά τη μηδεσί-
ται, διά τη δοκαι μη δικτερευειν, εκενον τη
καυτητηαζόμηρον, και την τεμνόμηρον. Ετος έ-
θεός εχει ενα ἄνθρωπον οικονομει, αλλά δηλητη
κόσμον οικονομει, Τα εν τη δοκαι, Τα εν τη
γη πανταχθηδικει. οιόπει εν τη συμφερον ιδη
τη κοσμω, και πάσι τοις έπικη τη διωτοι.
δοκόπει και τη συμφερον τη ενι, οι μηδειν
θηται Τηζημια ε κοσμης Το έτης συ-
μφερον. διά έτη και πέρη αιώνιον ιοιζημη,
διά έτη και γεννα πατερεπια, διά έτη
π και σκοτούρμηρο έξιτερον, οι γενίας ιανοδι-
την καλοζόμηρον, αλλά μαλισα διά τη κο-
νιαν. εις θελειστην γραφειν μηδεπειρατειν,
οι καμεις επέρων τημηρον οι ἔαμαρτηται κο-
λαζονται, και εκειποτε απεγνωσθησιονται
θεραπειας. άκες οιλιμοντο ον ταις παρο-
μιας λέγοντο. λοιμει ματιγυρμης αφρω-
πανγρυτερού έσαμ. Τοις αιτον τον ματιγυρ-
νον επτεν έσεσθε πανεγυρτεον καρφονιστρο
δια ταις ματιγυρας αλλα την αφρωνα φινι-
τελαλην διπο αφροτηης έπι φρόνιον δια τη
πανεγυρης τη λοιμω ματιγυρας. Ετο ρ
ομιανεται επι τη ονοματο οντατητη πανε-
γυρας. και μεταβαλει δια τη βλέπειν επερε-
ματιγυρμης ο αφρων σπειρηνημη,
εδαν ιε σωτηριας αλλα γραμμεθα δι αλων κα-
ζημηρον

ζούμιον, οὐ ἀλλων κόλασις· καὶ ὡς σωμάνεγ-
-A stram torqueantur. Et quomodo utile fuit
peccatum Israhel in salutem Gentium, sic
utilis est quorundam pœna aliorum saluti.
Et ideo bonus & clemens Deus: *Non par-*
cam, inquit, & non miserebor ab interitu eo-
rum. Circumscriptio autem hoc capitulo,
videamus, subsequens Scriptura quid do-
ceat: *Audite & auribus percipite, & nolite ex-*
tolli, quoniam Dominus locutus est. Date Domi-
no Deo vestro gloriam priusquam obscureret, &
priusquam offendant pedes vestri super montes
tenetos, & sustinebit lumen, & illuc um-
bram mortis, & ponentur in tenebras. Si non au-
dieritis, occulite plorabit anima vestra à facie
contumelie, & deducent oculi vestri lacrymas,
quia contritus est grec Domini. Eosdem vult
audire, & auribus percipere, non contentus,
neque auditione columnmodo, neq; aurium
*perceptione; propter quod ait: *Audite &**
*auribus percipite, & quod his majus est, *nolite**
extolli, & reliqua quæ sequuntur. Quid est
ergo audire, & quid est auribus percipere,
ex ipsis sermonibus consideremus. Auribus
percipere est (ut mihi quidem videtur) au-
ribus quæ dicuntur audire. Quod autem
*præcedit, *Audite, si ad distinctionem ejus**
*præcepti dicitur, *quod postea infertur, au-**
* MSS. R.
ribus percipite, hoc imperat ut in mentem & ut posse
infaret, sensum ea quæ dicuntur, excipiant. Neque
vero hoc solum in loco, sed in omni Scrip-
ptura sunt quædam & facilia & prompta ad
intelligendum, quæ statim ut lecta fuerint,
utilitatem legentibus tribuunt. Sunt alia
secretiæ & ineffabilia, & (ut ita dicam)
quibusdam obscuritatibus involuta. De his
igitur quæ latent & expositione indigent,
*arbitror non dictum esse: *Audite: de his**
autem quæ sine scrupulo interpretantis au-
*ditori commoda sunt: *Auribus percipite. Per-**
curramus universas Scripturas, & probati
*nummulari effecti dicamus, hoc audire de-
bemus, hoc auribus percipere. Denique*
cum audierimus & perceperimus auribus
*quæ dicuntur, non elevemus: *Omnes quippe Lue.18,14.**
quæ humilitat, exaltabitur: Et Salvator no-
*ster, dicens: *Discite à me quia misericordia sum, & Matt. 11,**
humili corde, & invenietis requiem in anima. 29.
bus vestris: docet nos, ne extollamur. Nam
cum multis vitiis genus vexet humanum,
hoc peccato vel maxime premitur. Nec
unus est modus superbiae. Alius irrationa-
biliter, & stultorum more in iis effertur, quæ
magis pudore digna sunt, aut certe modum
elationis excedit. Alius quasi verisimula-
tione seductus super iis elevatur, quæ sibi
digna gloria putat, cum & in talibus per-
culosum sit gloriari. Exemplum assumam,
*quo fiat manifestus. Sunt quidam in eo se-
jaçantes, quia filii regum sunt, & nobili*
*familia nati. Iстiusmodи homines ne um-
bram quidem & imaginem elationis suæ*
Q. 2 pol.

possunt ostendere. Sunt alii quide eo sub-
A
levantur, quia potestatem habent occi-
dendi homines; & ut ipsi putant, ea fulti-
sunt dignitate, ut quorum velint capita se-
cent. Horum gloria in confusione sua est.
Alii super divitias sibi applaudunt, non his
veris, sed iis divitias quae deorum sunt. Alii
superbiunt super domo splendida, super
possessionibus multis, in quibus universis
non est penitus gloriandum. Quod autem
verisimile & dignum judicatur, ut quidam
putant gloriandum est, cum aliquis ob
sipientiam suam elevatur, aut conscientia sibi
est quia decem jam annis res venereas non
tetigerit, sive ab infantia integer, castusque
permaneserit. Rursum; alius erigitur, qui
vincula pro Christo portaverit. Recta qui-
dem videntur hæc omnia, & subiicienda
quadam persuasione ad gloriandum; sed ne
in his quidem (si tamen sequimur verita-
tem) rationabiliter quis effertur, quia &
in rebus bonis gloriandum est sine discri-
mine. Paulus habuit materiam elationis,
habens in se visiones, revelationes, signa,
virtutes, propter labores quos Christi causa
perpessus est, propter Ecclesias quas consti-
tuit, contendens ubi Christus non erat no-
minatus, ibi jactare fundamentum. Hæc
omnia materia erant gloriationum, & si sic
expedit dicere, verisimilis causa quæ hono-
rificum subiiceret jactationem. Sed quia ne in
talibus quidem sine periculo est sublevari,
benignus & providus Pater quomodo ei
largitus est revelationes & gratias differen-
tes, sic ad tuitionem donorum suorum tra-
didit Angelum Satanæ ut eum colaphizet,
ne exolleretur: & propter hoc ter Domi-
num rogavit, scilicet ut ab eo discederet
Angelus Satanæ, qui juxta dispersionem
ei appositus fuerat. Sed respondit ei Do-
minus (dignus quippe erat responsive
Paulus) & dixit ad eum: *Sufficit tibi gratia
mea, virtus enim in infirmitate perficitur.* Su-
per nullo igitur gloriandum est. Sequitur
quippe ruina jactantiam, Scriptura dicente:
*Ante contributionem elevatur cor viri, & ante
gloriam humiliatur.* Et hec quidem dicta sunt
de eo quod ait: *Audite & auribus percipite,
& nolite extollit, quoniam Dominus locutus est.*

Prov. 18.12 *Ante contributionem elevatur cor viri, & ante
gloriam humiliatur.* Et hec quidem dicta sunt
de eo quod ait: *Audite & auribus percipite,
& nolite extollit, quoniam Dominus locutus est.*
10. 12. 16. Videamus autem & cetera: Date Domino
Deo nostro gloriam, priusquam obscureret, &
priusquam offendant pedes vestri super montes
tenebrosos, & sustinētis in lumen. Eum qui
daturis est gloriam Deo, vult dare in lumi-
ne, quasi iam non possit gloriam prædicare,
cum tenebra orta fuerint. Quandot tene-
brescit, & quando non sunt tenebrae? Ope-
ratur enim ἐπὶ ὅρη σκοτεινᾷ, καὶ σιναριθμέτεις φῶς. τὸν δὲ οὐτα δόξαν τὸ θέων, θέλει διδόναι
δόξαν τὸ θέων φωτὸς ὅντος. οὐδὲ διδύνει δόξαν απαγγέλλεις τὸ θέων, ἐπαν συσκοτεῖ,
καὶ γύρται σκότος. πότε δὲ συσκοτεῖται, καὶ πότε συσκοτασμός ἐγίνεται; ἐργάσεται

RAMINI donec lumen est in vobis. Lumen in te est, si habes in te dicentem: *Ego sum lumen mundi.* Quamdiu tibi lux ista oritur, clarifica Deum, sciens quia futura sunt tenebra. Nec tibi expedit, ut eas opperiaris, sed antequam fiant, da gloriam Deo. Fortis tan intelliges praesens capitulum, si tu Evangelio sumperferis exemplum, quod ita contextur: *Operamini donec dies est, venit nox,* *quando nullus potest operari.* Diem ibi seculum istud nuncupavit, & necessario apposuit ibi. Scio quippe in aliis locis diffontatio praesentibus ex dici vocabulo significari. Diem itaque nuncupavit seculum istud; tenebras vero & noctem, conluminationem mundi, propter supplicia quae futura sunt. Ut quid enim nobis desiderare diem Domini? *Ex ista est tenebra & non lux,* Amos, inquit Propheta. Si confidere post confirmationem mundi lugubre illud quod passum est universum pane hominum genus pro his quae peccavit, videbis quomodo tenebrae occupatura sint omnia, & nullus possit in illo tempore glorificare Deum. Si quidem & iustis in Elaia jubetur: *Vade populus meus, in prominaria tua intra, clade ostium tuum, & abscondere pusillum quantum, donec ira Dei transeat.* Similiter autem & in his qui potest, observet, quare dixi pusillum quantum: * quippe hoc quantum, quod est, non est pusillum hominibus. Et debemus inspicere, quomodo singulis aut parum sit aliquid, aut magnum. Ad quod probandum etiam exemplo utimur. Unicus animalium pro natura & modo corporis sui, aut parvus est cibus, aut magnus; & quod alii pusillum est, & que id ipsum alii multum est. Quid de animalibus loquar? in ipso quoque homine rerum differentiae sunt. Quod viro parum est, hoc infanti superfluit. Atque in hunc modum omne tempus vite humanae, etiam si centenariam excedat etatem, ad comparationem aeternitatis breve est: unde pusillum Dei nobis nullum est, & vicissim universa secula ad Deum regata brevissima sunt. Sic ergo dicitur: *Vade populus meus, intra in prominaria tua, clade ostium, abscondere pusillum quantum.* Quantum pusillum illud non ad illius naturam refertur, qui in prominaria sua jubetur intrare, sed ejus qui jubet, cui pusillum est hoc omne quod grande est. Si enim donec pertranseat ira Dei, oportet quosdam intrare prominaria sua; sunt autem alii quibus non sunt dimittenda peccata, non solum in presentis seculo, sed etiam in futurum, manifestu

ως ἀν παρέλθη ὁ θυμὸς τὸ δρυῆς τε θεῖος
εὐαφίεσται τοιαύτη μαρτυρία λαλεῖ μόνον
αὐταῖς, δηλον οὖν τὸ μηδόν τοιούτοις εἰπεῖν μετά.

contumelie. Quicunq; jejunium Iudæorum, & quasi ignorantes redēctionis diem post ad- ventum Iesu Christi obseruatis, non auditis redēctionem occulte, sed tantummodo palam. Abſonſa quippe est propitiatiōnis auditio, ſcire quomodo pofuerit Iesum Deo propitiatiōnem pro peccatis noſtris, & quia ipſe eſt propitio peccatis, non ſolum noſtris, verum etiam totius mundi. Parabolæ quoq; cum leguntur in Evangelio, & eſt auditor extraneus, non potest eās occulte audire. Si vero auditor fuerit Apoſtolus, & unus eorum qui in grediuntur domum Iesu, accedit ad eum, interrogat de obſcuritate parabolæ, & ſi interpretatus eisit quā audivit, in telligens Evangelium audis ea occulte, ut non ploret anima ejus. Eorum quippe qui occulte non audiunt, plorabit anima. Quā admirande non ait: Plorabit, niſi occulte

Matth. 8. audieritis; verum: Plorabit anima veftra: eſt quippe ſolius anima fletus; & forbitan iſte fit, de quo Salvator ait: Iberit fletus & ſtridor dentium. Illa quoque cominatio, qui ridentibus luſtum, lacrymasque denuntiat de hoc fletu eſt quem commemorat Propheta dicens: Niſi audieritis occulte, plorabit anima veftra a facie contumelie. Cum enim fueritis paſſi contumeliam, tunc plorabitis & deducent oculi veftri lacrymas, qui con tritus eſt grec Domini. Si conſideremus ſtatum, quomodo ſit, Iudæorum, & compa remus illum antiquæ felicitati, videbimus quo paſto contritus ſit grec Domini. Fu quippe aliquando hic grec Domini; & qui indignos eſe iudicaverunt falutem, converſi

Rom. 11. 24 eſt ſermo Domini ad Gentes. Siergo grec ille contritus eſt, nos Oleaſter, qui con-

Rom. 11, 24 est ferme Domini ad Gentes. Si ergo grec
ille contritus est, nos Oleaster, qui contra
naturam inserti sumus in bonam olivam Pa-
triarum, nonne plus debemus vereri,
ne iste grec Domini conteratur? Futurum
quippe est ut aliquando & iste grec conte-
ratur, iuxta illud quod a Salvatore dictum
est: *Cum multiplicatas fuerint iniquitates
tunc refrigerescet charitas multorum: de quibus
enim hoc dicitur; refrigerescet charitas multo-
rum?* Nonne de his qui nuncupantur Chri-
Math. 24
12.
Lue. 18, 8. stiani? de quibus hic sermo est: *Verumamen-
tis veniens Filius hominis, putas inveniet fidem
super terram?* nonne de nobis? Idcirco pro-
videamus attentius, ut per singulos dies iste
grec Domini melioretur, convalescat, inte-
ger perseveret, ut omni contritione ab ani-
mabus nostris recedente* efficiamur grec
MSS. R.
efficiamus
in Christo Domini in Christo Iesu, cui est gloria & im-
perium in saecula saeculorum, Amen.

μρίων τοῦ Φυγήσταρί άγαπτο τῷ πολλῷν εἴσιται; οὐδὲ πινῶν ὁ λέγος οὐ πλεύσει
οὐδὲς τὸ αὐτόρωπα, οὐδὲ εὐρήσει τὸ πινῶν στητό γῆς; οὐδὲ οὐδέρει; διὰ τοῦτο σφετέρων
ἔσει τοῖς πανταῖς περιποντες, οὐαστόμεροι τοῦ Φυγήσταρού ποιμνιον τὸν θεόν θελπόταν οὐδέποτε,
επεινάτα, οὐκ πάσα σωτηρίην δύοτο τῷ Φυγήσταρον οὐδὲν, οὐαστόν τοις τελει-
σθαιρ. οὐειν τὸ δέξα καὶ τὸ κεάτο εἰστός αἰώνας, αἰώνιος.

ÖMIAIA